

Julius Caesar

Bemutató a Kisszínházban

Shakespeare-rel bizony Caesarban Brutusnak és nem lehet kukoricáznia. Ha valamely színház alkotói együttese a köteles gonddal-igennyel készül rá, az előadás általában nemcsak az egyszerű teljesítményről, hanem az illető együttes általánosabb, nagyobb időszak-ára érvényes törekvéseiről és a megvalósítás minőségéről is jelzésekkel szolgál. Ha — mint véljük — megesejt ez az évad első kisszínházi előadása, a Julius Caesar bemutatója alkalmával is, már elismertük a tiszteletre méltóan alapos, közös munkát csakúgy, mint a rendező, Lénér Péter törekvéseinek átgondoltságát.

A bemutatót jellemző, a néző által mindvégig érzékelhető furcsa kettősség: a felfedezhető alkotói szándék és a színpadon látható-hallható valóság különbségei azonban roppant tanulságosak, figyelmeztetőek.

A Julius Caesarról a jogos, vagy a színház szempontjából teoretikusnak íté- lhető viták résztvevői abban jórészt egyetértenek: a dráma-irodalom máig legnagyobb politikai drámája ké- szült el — közvetlenül a „tragédiakorszak” küszöbén. Politikai dráma, amely mindazonáltal hamisítatlan shakespeare-i, amennyiben egész politikai-történelmi gondolatanyaga a hősök egyéni problémáiként jelent- kezik. Ha valaki a dráma- irodalomban, a nagy angol sohasem elvont elvek-idea- kat ütköztet, hanem jelle- men belül és egyéniségek közötti ellentéteket. Ugyan- ezt szokás kifejezni a for- mulával: Shakespeare nem mechanizmusokat, hanem embereket ábrázol. A Julius

Hernádi Oszkár felvételei

A szervezkedők: Brutus (ifj. Újlaky László), Casca (Nagy Zoltán), Cassius (Verebes István)

vetítendőket. Jánosa Lajos színpadát csuromvér drapé- riák keretezik, halotti masz- kokkal, fegyverszabdalsók- kal. A kezdetben csak nyom- mukkal áruklódó gyeverek kisvártatva megjelennek ki- szakított réseiken, nemcsak azért, hogy mindvégig fig- yelmeztetően jelen legye- nek; idővel rendeltetészerű- en használják is őket. (A díszlet valamennyi darabja egyébként, beleértve a sok- funkciójú vastraverzet, mely éppúgy idezi a kezdeteket, az angol kocsmai előadások nem-földön-játszásra szol- gáló erkélyeit, mint a leg- modernebb színházi kísérle- tek kellekeit; szóval a dísz- letelek folyton „játszma- nak”, a színpadkép hatáso- san puritán és gondolatgaz- dag egyszerre, ideális játé- tés.) Brutusék római tógái (jelmezterv: Jánoskúti Már- ta m. v.) a Caesar-halál után végestelen-végig csurgató- tak vörös embervérrel. Az emberhalál (társadalmi változások, forrongások, ha- talmi-politikai átmenetek) idején sokkoló hang- és fényeffektusok törnek ránk; a költő Cinnával nem más- ként, akasztással végez a dühödő tömeg, kísértetiesen ismerő ütemű és lejtesítő együttördítés közepette. Vé- gül és főként: ebben az elő- adásban mindenki „bukó”.

Mert elsősorban külsősége- kből, formai-formális jelekből építkező kép a hatalom me- chanizmusáról.

A színészek — úgy tűnik — sokat tehettek volna azért, hogy a merész, de megfelelően használva na- gyon színszerű, kiemelkedő alakítások esetén helyénvaló színpadképek, meg az audi- tiv hatások ne elfedjék, ha- nem kiteljesítsék a shakespeare-i mondandókat közve- títő játékokat. Ifj. Újlaky László így is sokoldalú, ví- vódásaiban roppant rokon- szenves Brutus. Nem ó te- het róla, hogy sem Caesarnak, sem Antoniusnak nem lehet drámai partnere. Kovács János Caesara ugyan- is csak önmaga túlbecsülé- sében az igazi, az elhitető erejű; amúgy inkább szelíd nagypapa, mintsem hatal- mas diktátor. Szendrői Iván (Antonius) halotti beszéde az előadás egyik legjobb, legintenzívebb részlete; ez a szónok egyszerű lehet az igazság tántoríthatatlan baj- noka és a legravaszabb de- magóg, de mindenképpen te- hetséges. (Ezért sem igen értjük, miért lehetséges oly szánivalóan a háttérbe csúsztatni.) Verebes Istvánt nagyon szerencsésen „talál- ta meg” Cassius; anakronisz- tikus szemüvege csupa okos villanás, tele van energi- kussal, racionális mozdulatokkal, alkata-játékszlusa ugyan- akkor hihetővé teszi a bará- tért vállalt áldozatát. Az asszonyokat megformáló Barta Mária, illetve Fekete Gizi korrekt teljesítményét szükséges említeni; a kisebb szerepekben Nagy Zoltán (Casca) és Kátay Endre (Decius Brutus) remekelt; ille- tve az Octavius néhány mon- datát a mezőnyből kiváló szép dikcióval és átgondolt játékkal közvetítő Rácz Ti- bor.

Mindez összességé- ben: túl véres és riasztó,

Sulyok Erzsébet

Választ adni korunk kérdéseire

Beszélgetés odesszai művészekkel

Kegyetlenül döbbenetes, embereket kerestem, nem és mégis csodálatosan humá- számított a foglalkozása, le- nus, felkavaró, megrázó fil- hetett tudós, lakatos vagy met vetítettek a napokban mérnök. Az érdekelt, ho- az Odessa megyei barátsá- gyan él, hogyan gondolko- gi filmhét nyitányaként. A dik, szíve, esze hogyan jár. világhírű szovjet rendező, Azok lettek a sikerültebb Larissa Sepityko Kálovária munkáim, ahol megtaláltam című filmdramáját, mely a ezeknek az érdekes embe- reknél nagydíjasa. A bibliai motívumokra épülő má- sodik világháborús történet, az emberi helytállás, hűség és árulás, élet és halál ma is érvényes lehetőségét és igazságát keresi, kiváló fil- mes eszközökkel. Nem vélet- len, hogy gyakran felmerül a kérdés: miért él ma is, immár 33 esztendővel a győzelem után a kortárs művészekben a háború él- ménye, miért nyúlnak visz- sza írók, filmesek gyakran a második világháború ese- ményeire? Többek között erre a kérdésre válaszolt a film mellett két odesszai művészvendég, Tajmuraz Alekszandrovics Zolozjev, az odesszai filmstúdió rendezője és Dmitrij Szergiejevics odesszai író.

— A filmművészet elsődle- ges célja nem a szórakoz- tatás, hanem ennél sokkal lényegesebb dolog — az em- berek egymáshoz és a tár- sadalomhoz való viszonyá- nak ábrázolása. S ezek a dolgok élesebben és pre- gnánsabban jelentkeznek ki- élezett, drámai helyzetek- ben. Nemzedékünk legna- gyobb élménye a második világháború, s hiszem, hogy Jövőre jelenik meg, Szeren- csés előjelek címmel. Itt járt a filmhét meg- nyitóján Borisz Fjodorovics Zsukov, a SZOVEXPORT- FILM magyarországi kepvi- selője, aki néhány napvonat- erdekes és jellemző adatot mondott el a szovjet film- gyártásról. Harmincegy év- te filmstúdióiban évente mint- egy 150 játékfilmet, 100 té- véjátékot és mintegy két- ezer népszerű-tudományos, ismeretterjesztő, dokumen- tum- és oktatófilmet készí- tenek. A Szovjetunió törté- nelmét, a szovjet emberei életét gazdagon bemutató filmeket 120 ezer moziban láthatják a filmet szerető szovjet emberek. A mozi na- gyon népszerű, minden szov- jet állampolgár évente át- lagban hússzor megy mo- ziba.

— Eredetileg történelem- orros szakos tanár vagyok. Kijevben kezdem dokument- umfilmeket készíteni, első- sorban érdekes, izgalmas

— Mint mondtam, a má- sodik világháború idején ha- ditudósítói voltam. Tizenhá- rom könyvem jelent meg eddig, valamennyiben a há- borúban szerzett élményei- met, tapasztalataimat írtam meg. A háború éveiben a központi hadtest tudósítójá- ként dolgoztam Magyarorszá- gon, voltam Budapest, Győrben, Szombathelyen. A felszabadulás után katonai- ként dolgoztam Odesszában, s 1956-ban az ellenforrada- lom idején ismét Magyaror- szágra jöttem, mint tudósí- tó. Nehéz napokat éltünk át, Ezekről az időről, 1956 ok- tóberének és novemberének eseményeiről írtam Vihar a fényben című regényemet, melynek hőse visszaidézi második világháborús élmé- nyeit is. Ez a kötet Kádár elvtársához is eljutott, aki meglehetősen hangú levélben kö- szöntött, s munkámat kiváló internacionalista műnek és aktuális témának minősítet- te. A kötet 30 ezer példány- dolgot jelent meg. Most egy családregényen dolgozom, egy belorusz család történe- tét írom meg 1914-től a kol- lektívizálás befejezéséig.

— Huszonkilenc évesen, haditudósítóként harcoltam végig a háborút — mondta Dmitrij Szergiejevics. — Min- den témát, minden írásom- mögött ott van a háború él- ménye. Oda irányul emléke- zetem minden szála, oda kö- tődnek az életemet meghatá- rozó gyökerek. Biztos va- gyok abban, hogy ezek a té- mák ma is aktuálisak éppen példájukkal, tiszta képlete- iekkel.

Művészi pályájukról, alkotói tevékenységükről és ter- veikről is érdeklődtünk a két művésztől.

— Eredetileg történelem- orros szakos tanár vagyok. Kijevben kezdem dokument- umfilmeket készíteni, első- sorban érdekes, izgalmas

— Eredetileg történelem- orros szakos tanár vagyok. Kijevben kezdem dokument- umfilmeket készíteni, első- sorban érdekes, izgalmas

— Eredetileg történelem- orros szakos tanár vagyok. Kijevben kezdem dokument- umfilmeket készíteni, első- sorban érdekes, izgalmas

— Eredetileg történelem- orros szakos tanár vagyok. Kijevben kezdem dokument- umfilmeket készíteni, első- sorban érdekes, izgalmas

(Folytatjuk.)

Kovács János — Caesar — és Barta Mária — Calpurnia

Gerencsér Miklós:

A holnap elébe

Ady Endre élettörténete

7. Néhány héttel Pesten időzött, ahol szívesen maradt volna tovább, de megélhetési gondjai miatt ismét hazra kény- szerült, a kiadásait erősen mérséklő Erdmindszentre. Az év hátralevő részében került nyomdába újabb verskötete, A menekülő élet.

A költőt ekkor még teljesen lekötötte Lédá — érze- seiben szüntelenül viaskodott vele. Erős emberi kötődés vál- takozott benne a testi szakítás szándékával. Felemás hely- zetét érzékelteti a Nyugat 1912. január 18-i számában meg- jelent verse, amelyben tépelődve kérdezi: „Akarsz-e szere- lem után is szeretni?” Ezután hosszú ideig nem is írt ver- seket. Legközelebbi költeményét csak 1912 áprilisában kö- zölte a Nyugat, közben azonban január végén napvilágot látott a Földessy Gyula szerkesztette kötet.

Az új könyv a híres költő életében is nagy esemény, érthető hát, ha Ady a fővárosban akarta tudomásul venni a fogadtatást. Megviselt egészségi állapota egyre kevésbé bírta a gyors ésszel járó életmódot. Februárban hirtelen összeroppant egyik pillanatról a másikra orvosi kezelésre szorult. Brüll Berta, Lédá húga és Ady Lajos vitték be a Városmajor-szsanatóriumba. Itt azonnal erős kúrára fogták, elsősorban azért, hogy idegileg minél hamarabb talpra áll- jon. Négy héten át speciális fürdővel, pakolással gyógyí- tották, kevés cigarettát és még kevesebb bort engedélyez- tek neki. De Ady soha nem tartozott a fegyelmezett bete- gek közé. Összebarátkozott az egyik gazdag pácienssel, en- nek bőven volt pezsgője, kedvére ihatott hát a suba alatt. Pezsgőzése ellenére meglepően gyorsan javult. Tavaszra úgy rendbe jött, mintha soha semmi baja nem lett volna.

Meglehetősen nagy szabadságot engedélyezett beteg- nek a Városmajor-szsanatórium. Az előírások kezelé- s mellett önállóan rendelkeztek idejükkel a gyengélkedők. Ady sokat járt a városban, szorgalmasan udvarolt, már-már tel- hetetlenül, és ezt el is mondta a verseiben. Lédá joggal nyugtalankodott emiatt Párizsban. Érthető asszonyi indu- latalai Budapestre kergették, felelősségre vonta Adyt, aki el- érkezettnek látta az időt a szakításra. Hosszú töprengéssel, nagy műgonddal írta meg az Elbocsátó szép üzenetét. Má- jus 16-án közölte a Nyugat a kegyetlen, szenzációs verset. Szerzője még gyakrabban mutatkozott a városban, felké- szülve arra, hogy szembetalálkozik az elbocsátott asszony- nyal, de Lédá már Párizsban volt, ott olvosta a megren- dítő sorokat.

De a költőt is megviselte a szakítás. Legénykedő kaland- zásaira ráunva, visszavonult szülőfalujába. Itt kapta kéz- bez Dési Ödön levelét. Kibontva a vastag borítékot, a kö- teteiből való dedikált lapok hullottak elébe. A kísérő szö- veg csupán ennyi volt: „Vissza Adynak, a hűtlen kígyó- nak!”

Ezzel egyszer s mindenkorra megszakadt az a kapcsolat, amelynek jegyében Ady Endre költői zsenije kibonta- kozott és a csúcsra érkezett.

Szilágysági tartózkodása alkalmat kínált arra, hogy szerepelién Zilahon, a Wesselényi Kollégium hangverseny- én. Új költeményeiből olvasott fel a közönségnek, köztük a tanároknak és a növendékeknek, akik büszkén és megha- tottan ünnepelték az Alma Mater híressé lett egykori tanu- lóját. Adynek is szép emlékű maradt a zilahi szereplés. Jókedvűen, feltrissülve érkezett vissza a fővárosba. Minden külső jel arra vallott, hogy javára vált a szakítás, szemé- lyi függetlensége sokat használt egészségének, közérzeté- nek.

Rengeteget dolgozott, ezzel párhuzamosan kiadásokat szórakozott, és egy ideig a barátaival is többször tördött. A Városmajor-szsanatóriumban levő szállásáról rendszeresen végigportyázta a pesti kávéházakat, a budai kiskocsmákat. Jövedelmének fő része változatlanul abból származott, hogy a Nyugat folyóirat főmunkatársa volt. Ebben az időben, 1912 tavaszán-nyarán gyakrabban időzött együtt olyan ki- váló kortársaival, mint Móricz Zsigmond, Bródy Sándor, Krúdy Gyula, Nagy Endre, Schöpplin Aladár. Istenítőjének,